

Gebruik van ChatGPT door rechter lokt grote discussie uit onder juristen.

Het is het gesprek van de dag onder juristen: chatbot ChatGPT is voor het eerst als bron genoemd in een uitspraak door een Nederlandse rechter. Experts, die zich op sociale media uitgebreid roeren, zijn verdeeld over het gebruik van kunstmatige intelligentie in de rechtspraak. Wat de één ziet als verrijking, is voor de ander juist reden voor terughoudendheid.

De kantonrechter in Nijmegen gebruikte het AI-taalmodel om het geschatte rendementsverlies van een klager te bepalen. De zaak betrof een conflict tussen twee bureaus een dakopbouw, die ervoor zorgde dat de zonnepanelen op het dak van de buurman permanent in de schaduw kwamen te liggen. De eigenaar van de zonnepanelen eiste een schadevergoeding van €18.000.

‘De kantonrechter schat, mede met behulp van ChatGPT, de gemiddelde levensduur van zonnepanelen uit 2009 op 25 à 30 jaar; die levensduur wordt daarom hier op 27,5 jaar gesteld,’ zo is te lezen in een eind juli gepubliceerde uitspraak.

‘Googelende rechter’.

Op socialemediaplatforms zoals LinkedIn reageerden honderden juristen op een bericht over de uitspraak, waarbij vaak een vergelijking met een arrest uit 2011 van de Hoge Raad werd gemaakt. In die zaak zocht een rechter op eigen initiatief ontbrekende feitelijke gegevens via internet. Criticasters in de zaak met de ‘Googelende rechter’ vonden dat in strijd met het beginsel van hoor en wederhoor omdat partijen geen kans kregen om die gegevens te kennen en erop te reageren.

Daan Beenders, partner bij procespraktijk Van Doorne, ziet echter wel een feitelijk verschil tussen beide zaken. ‘Bij Google kun je tenminste nog achterhalen waarop de zoekmachine zich baseert; bij ChatGPT is niets verifieerbaar,’ aldus de advocaat. Toch betwijfelt hij of het gebruik van het taalmodel per definitie strijdig is met hoor en wederhoor. ‘Het is vooral van belang dat de rechter de partijen de gelegenheid geeft om te reageren op het voorgenomen gebruik van informatie en er bijvoorbeeld steunbewijs voorhanden is.’

Anna van Duin, universitair hoofddocent bij de UvA, is eveneens kritisch. Tegenover BNR Nieuwsradio noemt zij ChatGPT ‘totaal ongeschikt’ voor juridisch onderzoek. ‘Rechters moeten hiervoor blijkbaar op cursus.’ De chatbox ‘baseert zich op informatie waarvan je niet weet waar die vandaan komt.’

Zeer nuttig instrument.

Douwe Groenevelt, deputy general counsel bij ASML, is juist voorstander van het gebruik van AI in de rechtspraak. ‘Een taalmodel kan ook voor rechters een zeer nuttig instrument zijn, bijvoorbeeld met het helpen een argument beter te formuleren of om een samenvatting van

het feitenrelaas te maken. Het zou zonde zijn wanneer rechters door deze kritiek verder achterop raken in het gebruik van AI.'

Groenevelt vindt wel dat juristen zich grondiger zouden moeten verdiepen in de werking van en de verschillen tussen de diverse beschikbare AI-hulpmiddelen. Zo geeft hij aan dat een programma als Perplexity, een AI-zoekmachine, voor deze toepassing waarschijnlijk beter was geweest dan ChatGPT.

'Het zou zeer waardevol zijn als rechters actief worden getraind in het gebruik van AI', zegt de advocaat van de chipmachinefabrikant. 'Bovendien zou de rechtspraak — net als het bedrijfsleven — ook interne hulpmiddelen moeten ontwikkelen, waarmee tegemoet kan worden gekomen aan bezwaren op het gebied van veiligheid en data-integriteit.'

Richtlijnen.

Beenders van Van Doorne denkt niet dat vastomlijnde interne richtlijnen tegen het gebruik van ChatGPT door Nederlandse rechters in het verschiet liggen. 'Er kan simpelweg niet gesteld worden dat het taalprogramma niet gebruikt mag worden; elke zaak is specifiek en moet op zijn eigen merites worden beoordeeld'. Dit werd ook benadrukt in de uitspraak van de Hoge Raad uit 2011.

Buiten Nederland zijn er al wel voorbeelden van voorschriften voor juristen rond AI. Zo publiceerde de American Bar Association, de juridische beroepsvereniging in de Verenigde Staten, eind juli richtlijnen voor advocaten over het gebruik van generatieve AI, zoals ChatGPT.

Overigens benadrukt de rechtbank Gelderland dat ChatGPT puur een bron van informatie was in de zaak tussen de ruziënde burens. 'Voor de uiteindelijke inhoudelijke uitkomst van de zaak heeft het geen enkele rol gespeeld', aldus een woordvoerder tegenover BNR. De rechter gebruikte de technologie enkel als een aanvullende bron voor het schatten van het schadebedrag. 'De uiteindelijke schadevergoeding is gebaseerd op een afweging van alle informatie en belangen.'